

**DET KONGELIGE
OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENT**

Statnett SF
Postboks 4904 Nydalen
0423 OSLO

Deres ref

Vår ref
09/247-

Dato

18 DES 2015

Forhåndstiltredelse for gjennomføring av ekspropriasjonstillatelse for bygging og drift av ny 420 kV kraftledning Balsfjord-Skaidi

Olje- og energidepartementet viser til søknad av 21. september 2015 fra Statnett SF (Statnett) om samtykke til forhåndstiltredelse for bygging 420 kV kraftledning Balsfjord - Skaidi.

Bakgrunn

Statnett søkte mai 2009 med påfølgende tilleggssøknader, senest av januar 2015, om anleggskonsesjon etter energiloven § 3-1 for å bygge, drive og eie en ny 420 kV kraftledning mellom Balsfjord og Hammerfest. Det ble i tillegg søkt om ekspropriasjonstillatelse i medhold av oreigningslova § 2 første ledd nr. 19 til nødvendig grunn og rettigheter for bygging og drift av de elektriske anleggene, herunder rettigheter for all nødvendig ferdsel og transport. Det ble også søkt om forhåndstiltredelse, jf. oreigningslova § 25.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) ga i vedtak av 2. mai 2012 anleggskonsesjon etter energiloven og tillatelse til ekspropriasjon etter oreigningslova.

NVEs vedtak om anleggskonsesjon ble påklaget til departementet, som i vedtak av 20. april 2015 stadfestet NVEs vedtak for strekningen Balsfjord – Skaidi, med noen endringer. Av departementets klagevedtak fremgikk at det ville bli tatt stilling til søknad om forhåndstiltredelse når skjønn er begjært. Ved NVEs vedtak av 30. juni 2015 fikk Statnett konsesjon og ekspropriasjonstillatelse for en rekke permanente tiltak knyttet til ledningsanlegget, som ikke er behandlet i departementets klagevedtak.

Statnett ber i søknaden om at departementet tar stilling til søknaden om samtykke til forhåndstiltredelse, jf. oreigningsloven § 25, for tiltredelse av nødvendige grunn- og

rettigheter for å starte byggingen av ny 420 kV kraftledningen Balsfjord - Skaidi med tilhørende tekniske anlegg som beskrevet i ovennevnte vedtak.

Statnett mener bygging av kraftledningen Ofoten-Skaidi er viktig for forsyningssikkerheten i Nord-Norge. For å sikre fremdriften i prosjektet har Statnett en sterk interesse i å tiltre nødvendig grunn- og rettigheter før det foreligger rettskraftig skjønn. Statnett er i dialog med en rekke av de berørte grunn- og rettighetshavere om avtale om forhåndstiltredelse og eventuelt ekspropriasjonerstatning, men har ikke lyktes i å inngå avtale med alle. Statnett skriver at det vil bli foretatt bevissikring i form av registreringer og fotograferinger mv., som vil gi skjønnsretten tilstrekkelig grunnlag for å fastsette erstatningene.

Statnett har hatt omfattende dialog med reindriften som oppfølging av pålegget i konsesjonen av 20. april 2015, og det er inngått avtale med fire berørte distrikter. Statnett utelukker ikke at det kan bli inngått avtale med ytterligere distrikter, men dette vil ikke være på plass før Statnett trenger samtykke til forhåndstiltredelse. Statnett opplyser videre om at de har gjennomført befaringer og er i dialog med de berørte reinbeitedistriktene. I MTA-planen vil det bli lagt inn begrensninger i anleggsperioden, anleggsstans i sårbare perioder og kompensere tiltak for å redusere og forebygge skader og ulemper, som bygger på denne dialogen.

Forutsatt forhåndstiltredelse, tar Statnett sikte på å begynne med skogryddingsarbeidet første halvår 2016. Det vil ikke foregå skogrydding i de områder/perioder hvor det er lagt inn anleggsstans i forslaget til MTA-plan. Statnett finner det ikke realistisk at det vil bli oppnådd avtaler om anleggsfasen med alle berørte distrikter, og ber på dette grunnlag om at søknaden om tillatelse til forhåndstiltredelse innvilges.

Statnett opplyser for øvrig at allmannastevningen er forkynt av Alta tingrett og at fristen til å komme med uttalelse utløp 10. september d.å. Statnett har opplyst at det ikke er nye rettighetshavere som har meldt seg.

Advokat Jonassen krevde på vegne av flere reinbeitedistrikter, en siida og en svensk sameby at det ble satt vilkår om forskudd på erstatningen ved et eventuelt samtykke om forhåndstiltredelse.

Statnett har i brev av 15. desember 2015 søkt om forhåndstiltredelse for Lill C. Nilsen. Vedlagt søknaden er tilleggsskjønnsbegjæring av 20. november 2015. Nilsen er omfattet av tidligere vedtak i saken og av tidligere søknad om forhåndstiltredelse. Departementet behandler derfor søknaden om forhåndstiltredelse for Lill C. Nilsen på samme måte som de øvrige partene i saken.

Departementets vurdering av spørsmålet om forhåndstiltredelse

Før samtykke til forhåndstiltredelse kan gis, må partene ha hatt mulighet til å uttale seg, jf. oreigningslova § 25 femte ledd. Departementet viser til at det ble søkt om samtykke til forhåndstiltredelse samtidig som det ble søkt om anleggskonsesjon og ekspropriasjonstillatelse, senest ved tilleggssøknad av januar 2015. Departementet finner at rettighetshaverne

har hatt anledning til å uttale seg til spørsmålet om forhåndstiltredelse, og at kravet til oreigningslova § 25 femte ledd er oppfylt.

Når skjønn er begjært kan det gis samtykke til forhåndstiltredelse, jf. oreigningslova § 25 første ledd første punktum. Ekspropriasjonens alminnelige interesse i å komme i gang med tiltaket etter at det er gitt ekspropriasjonstillatelse, er i utgangspunktet tilstrekkelig til at samtykke til forhåndstiltredelse kan gis, jf. Keiserud/Bjella, Oreigningslova med kommentarer, s. 218. Spørsmålet om samtykke til forhåndstiltredelse skal gis, beror på en konkret vurdering av om det i det enkelte tilfellet er rimelig, blant annet tatt i betraktning ekspropriasjonens art og omfang, den samfunnsmessige betydningen av tiltaket og de konkrete ulemper en forhåndstiltredelse vil kunne bety.

Departementet bemerker innledningsvis at bygging av kraftledningen Balsfjord - Skaidi er nødvendig av hensyn til forsyningssikkerheten Troms og Finnmark. Departementet konstaterer at Statnett derfor ønsker å starte arbeidet snarest, og finner at det er fare for forsinkelser i prosjektet dersom det ikke gis samtykke til forhåndstiltredelse.

Departementet mener Statnett har en klar interesse av å komme i gang med tiltaket før skjønn er avholdt eller minnelige avtaler med alle rettighetshavere er inngått, og at også sterke kraftforsyningsmessige hensyn tilsier at byggingen av ledningen starter opp. Departementet kan ikke se at en forhåndstiltredelse medfører ulemper som overstiger disse interessene.

Departementet finner at det er grunnlag for å gi samtykke til forhåndstiltredelse. Omfanget av samtykket følger av ekspropriasjonstillatelsen og av vilkårene i konsesjonene etter energiloven.

Det er en forutsetning for samtykket at Statnett i nødvendig utstrekning opptar fortegnelse over eiendomsinngrepene slik at skjønnsretten blir sikret best mulig grunnlag for erstatningsfastsettelsen, jf. oreigningslova § 25 annet ledd.

Det er videre en forutsetning at vilkårene om ytterligere avbøtende tiltak i den videre anleggsfasen og i driftsfasen, som forutsatt i vedtak av 20. april 2015, blir fastsatt gjennom avtale mellom Statnett og reinbeitedistriktene. Dersom det ikke oppnås enighet, skal konsesjonsmyndighetene ta stilling til spørsmålet, slik det går frem av departementets vedtak.

Bakgrunnen for kravet om forskudd

Advokat John Jonassen krevde i brev av 15. oktober d.å. på vegne av 12 reinbeitedistrikter, en siida og en svensk sameby at det ble satt vilkår om forskudd på erstatningen dersom det ble gitt samtykke til forhåndstiltredelse, jf. oreigningslova § 25 tredje ledd. Distriktene viser til at det i alminnelighet skal fastsettes en ikke uvesentlig del av det erstatningen kan tenkes å bli. I brevet skriver distriktene at det er vanskelig å beregne hva erstatningen kan bli fordi distriktene var i en forhandlingsfase med Statnett om dekning for ulemper i anleggsfasen. Advokat Jonassen krevde et forskudd for samtlige klienter på 2,5 millioner kroner.

Advokat Pål Martin Abell kommenterte kravet fra advokat Jonassen på vegne av Statnett i brev av 26. oktober. Statnett motsatte seg at det skulle stilles vilkår om forskuddsbetaling. Statnett mener det ikke er sannsynliggjort at det foreligger et økonomisk tap. Statnett mener for øvrig det er en forskjell på avståelse av eiendom, og ekspropriasjon til kraftledninger hvor reinen fortsatt kan beite og oppholde seg under og i nærheten av ledningen. Etter Statnetts oppfatning oppstår derfor ikke tapet som følge av overføringen av rettigheter, men som en konsekvens av eventuelle ulemper knyttet til den fysiske etableringen av selve anlegget.

Statnett peker videre på at erstatningskravet ikke er konkretisert. Ifølge Statnett er de aktuelle erstatningskravene erfaringsmessig knyttet til skader og ulemper i anleggsfasen og eventuelle fremtidige virkninger av kraftledningen. Hva gjelder anleggsfasen viser Statnett til at det legges opp til et omfattende sett av restriksjonsperioder med stans i anleggsarbeidene i MTA-planen. Ifølge Statnett vil dette i stor grad begrense/eliminere ulempene i anleggstiden for berørte distrikter. Statnett mener derfor det er tvilsomt om det vil oppstå noe tap for distriktene og hvilke distrikter det eventuelt kan være aktuelt for.

I brevet viser Statnett for øvrig til at det var inngått avtaler om anleggsperioden med fire av distriktene det er krevd forskudd for. Statnett anser ytterligere erstatning for disse for skader og ulemper i anleggsfasen som uaktuelt.

Om ulemper i driftsfasen mener Statnett at nyere forskning viser at det er høyst tvilsomt om distriktene vil bli utsatt for fremtidige tap etter avsluttet anleggstid. Statnett har vist til sluttrapporten for prosjektet VindRein og KraftRein gjennomført av Colman m.fl.

Departementet ba om reinbeitedistriktenes eventuelle merknader til Statnetts brev. Advokat Jonassen fremsatte merknader i brev av 7. november d.å. til departementet.

Reinbeitedistriktene mener retten til reindrift er en sterk bruksrett som må likestilles med eiendomsrett. Retten til forhåndstiltredelse mot forskudd kan derfor ikke avskjæres ved at beiteretten ikke er basert på eiendomsrett til grunnen.

Reinbeitedistriktene mener videre at det ikke kan være tvilsomt at Statnett ved forhåndstiltredelsen får fortrinnsrett til områdene og dermed rett til å bedrive aktiviteter som gir skade/ulemper. Reindriften blir fra samme dag påført plikt til å vike for Statnetts aktiviteter. Ifølge reinbeitedistriktene medfører denne plikten til unnvikelse og begrensning i utøvelsen at reindriften påføres et økonomisk tap.

Selv med omfattende restriksjoner for å hindre skader og ulemper, er det i følge distriktene ikke mulig å unngå konflikt med reindriften under beiting eller flytting. I driftsfasen er det i følge distriktene ikke mulig å legge inn restriksjoner. Distriktene mener derfor de selv pålagte restriksjonene ikke er til hinder for betaling av forskudd ved forhåndstiltredelsen.

Reinbeitedistriktene mener det er godt mulig at det ikke oppstår noe økonomisk tap på tidspunktet for forhåndstiltredelsen, men dette er ifølge distriktene ikke avgjørende. Distriktene mener Statnetts betalingsforpliktelse oppstår når reindriften ikke lenger får råde over områdene som de vil. Reinbeitedistriktene mener dette er skader og ulemper som Statnett

må erstatte. Det er vist til oreigningslova § 25 tredje ledd, jf. EMK art. P1-1, jf. EMD-avgjørelsene i sakene Sporrang/Lönnroth og Papamichaloupoulos.

Reinbeitedistriktene mener kravet på forskudd er sannsynliggjort i uttalelsen av 9. september 2015 til skjønnsretten. I korte trekk har reindriften i denne uttalelsen pekt på at de blir berørt ved arealtap både på grunn av stolpefester og unnvikelse. Ifølge distriktene medfører dette et ekstraordinært beitetap både i anleggs- og driftsperioden. Reinbeitedistriktene mener kraftledninger i driftsfasen har en vedvarende skremseffekt, og at det er alminnelig enighet blant forskere om at bevegelige fremmedobjekter fremstår atskillig mer skremmende for reinsdyr enn stasjonære. Reinbeitedistriktene har også vist til at forskning har påvist at reinen reduserer bruken av områder innen 2-4 km fra kraftledninger med 40-80 %. Det er vedlagt et utdrag fra "Inngrep i reinbeiteland" av Nellemann m. fl. Reinbeitedistriktene har også vist til nyere forskningsresultater av Skarin m.fl. som viser at rein unnviker kraftledninger ned til 30 kV. Reinbeitedistriktene mener dette samsvarer med senere forskning som viser at reinsdyr har et spesialisert syn som gjør at reinen sanser elektriske ladninger langs kraftledninger som sterke blink.

Reinbeitedistriktene påpeker at forskerne som mener å ha funnet at reinen ikke unnviker kraftledninger, ikke er sikre i sine konklusjoner. Distriktene forventer ekstraordinær arbeidsinnsats i forbindelse med flytting vår og høst for å overvinne barriereeffektene. Der hvor kalvingsområder blir påvirket, forventer distriktene beitetap og opphoping i uønskede områder som følge av unnvikelse.

Hva gjelder spørsmålet om utmåling av økonomisk tap, mener distriktene dette er skjønnsrettens oppgave. Videre vil det være skjønnsrettens oppgave å utmåle erstatningen individuelt til det enkelte distrikt eller siida. Reinbeitedistriktene har derfor med hensikt ikke gått nærmere inn på en fordeling før det foreligger et sikrere grunnlag for den forholdsmessige fordelingen. Delingen vil også avhenge av avtalene med Statnett som ifølge distriktene begrenses til ulemper i anleggstiden, eventuelt med tillegg som kompenserer noe av distriktenes administrative kostnader. Inngrepet berører 14 distrikter/siidaer, slik at kravet på 2,5 millioner kroner utgjør omtrent 180 000 per part, noe reinbeitedistriktene anser som beskjedent.

Distriktene mener det vil være i strid med loven og en foregripelse av skjønnsrettens avgjørelse å sette forskuddet til kr. 0. Det vises til at skjønnsrettene de siste 10-15 årene utmåler erstatning til reindriften i kraftledningskjønnene. Det vises også til at Statnett har erkjent at reindriften lider et økonomisk tap som følge av inngrepene ved å inngå avtaler om kompensasjon for enkelte distrikter.

I e-post av 12. november d.å. fra advokat Abell orienterte Statnett om at det også hadde blitt inngått avtaler om samarbeid og kompensasjon for merarbeid og andre ulemper i anleggstiden med ytterligere syv parter som representeres av advokat Jonassen.

I e-post av 13. november ba departementet om en nærmere konkretisering fra reinbeitedistriktene om grunnlaget for kravet om forskudd og hvordan kravet skal fordeles på det enkelte distrikt.

Advokat Jonassen besvarte departementets anmodning i e-post av 18. november på vegne av distriktene. Hva gjelder grunnlaget viser distriktene til at kravet baseres på den del av kravet som det ikke er inngått avtaler om. Ifølge distriktene er det ikke inngått avtaler som gjelder beitetaap i anleggsfasen og driftsfasen. Videre er grunnlaget for kravet om forskudd ulemper og merutgifter i driftsfasen og for saksomkostninger som distriktene hele tiden påføres. Totalsummen er fastsatt skjønnsmessig basert blant annet på antatte unnvikelsessoner og erfaringstall fra andre, sammenlignbare skjønn.

Hva gjelder fordelingen mellom distriktene, vises det til at skjønnretten skal fastsette erstatningen individuelt for hvert enkelt distrikt, eventuelt siida. Skjønnretten vil i den sammenheng legge vekt på partenes forklaringer, de sakkyndiges utredninger, hvilke konkrete ulemper som gjelder for den enkelte part, graden av inspeksjoner og vedlikehold, konkrete kostnader i driftsfasen og graden av nødvendig juridisk bistand i det enkelte tilfellet.

Reinbeitedistriktene skriver at departementet garantert vil legge opp til konflikt dersom felles advokat for 14 distrikter/siidaer skulle innlate seg på en fordeling mellom partene uten domstolenes mellomkomst. Mest sannsynlig vil man på den måten tilføre saken ytterligere utgifter for Statnett idet distriktene og siidaene kommer til å forlange hver sin advokat.

Reinbeitedistriktene anmoder på denne bakgrunn om et skjønnsmessig forskudd på 2,5 millioner kroner uten individuell fordeling. Det vises til at oreigningslova § 25 tredje ledd bygger på skjønnsmessige forutsetninger, jf. uttrykket "kan tenkes å bli".

Departementets vurdering av spørsmålet om forskudd

Departementet bemerker at etter oreigningslova § 25 tredje ledd første punktum, skal det betales forskudd på erstatningen når dette kreves av en av partene. Dersom partene ikke blir enige, skal myndigheten som avgjør spørsmålet om forhåndstiltredelse fastsette forskuddet. Ifølge Husaas-utvalgets innstilling av 12. juni 1969 på s. 73 (Innstilling om Skjønnordningen og om erstatningsutmåling ved ekspropriasjon) burde forskuddet "i alminnelighet (...) utgjøre en vesentlig del av det erstatningen kan tenkes å bli".

Om bakgrunnen for at det skal kreves forskudd skriver utvalget følgende på s. 72-73:

"Det vil etter utvalgets syn ha mye å bety for ekspropriaten at han uten å avvente resultatet av en kanskje årelang ekspropriasjonsprosess, kan få stilt til rådighet pengemidler som kan sette ham i stand til å bøte på skadevirkninger som følger av ekspropriasjonen og gi ham mulighet til å foreberede seg på den nye situasjon han stilles overfor når ekspropriasjonen er endelig gjennomført, bl.a. ved å kunne foreta reinvesteringer. Det synes rimelig at erstatningen ved ekspropriasjon i størst mulig utstrekning betales samtidig med at ekspropriaten avstår sin eiendom."

Om fastsettelsen av et eventuelt forskudd skriver Husaas-utvalget på s. 73:

"Når det ikke foreligger noen skjønnsavgjørelse til støtte for administrasjonens bestemmelse om forskottsbeløpets størrelse, vil det være et vesentlig moment hva partene selv mener om dette. En viser til det foreslåtte tredje ledd i oreigningslovens § 25 hvorefter det er forutsetningen at partene - når det er mulig - skal komme sammen og forhandle om forskottet. Partene skal også etter forslagetets sjette ledd få høve til å uttale seg før administrasjonen treffer avgjørelsen, med mindre det ikke er mulig å nå hver enkelt part. Ellers bør administrasjonen skaffe seg kjennskap til hvilke omsetningsverdier som er naturlige på stedet og ta kontakt med de kommunale, fylkeskommunale eller andre offentlige organer som kan tenkes å ha en begrunnet mening om spørsmålet.

Utvalget finner grunn til å presisere at da forskottsbeløpet er en foreløpig erstatningsutbetaling, bør ikke administrasjonen iverksette for omfattende undersøkelser for å finne fram til et passende forskottsbeløp. I så fall vil saka kunne bli vesentlig forsinket og således motvirke det som har vært hensikten med ordningen."

Spørsmål om forskudd er i liten grad presisert ytterligere i proposisjonen (Ot.prp. nr. 56 (1970-1971)) annet enn at det på s. 28 er uttalt:

"Til det som er anført, kan innvendes at det vil kunne virke hardt for ekspropriaten å måtte gi fra seg eiendommen, selv om det er helt sikkert at han i sin tid vil få riktig oppgjør. I mellomtiden vil han gå glipp av eiendommens avkasting, og han vil måtte vente på det vederlag som skulle ekvivalere denne, og f.eks. gi ham mulighet til å erverve tilsvarende eiendom. Denne innvending svekkes sterkt dersom ekspropriaten ved tiltredingen får et rimelig forskott på vederlaget som foreslått av utvalget."

Etter departementets oppfatning er ordningen med krav om forskudd innført med sikte på tilfeller hvor ekspropriaten må avstå eiendom. I slike tilfeller vil tapet som skal erstattes manifestere seg fra det tidspunkt eiendommen er avstått. I den foreliggende saken er spørsmålet hvilke skader og ulemper reindriften påføres i anleggs- og driftsfasen, i tillegg til tap av beiteland ved etablering av mastefester.

I denne sammenheng er de inngåtte avtalene av stor betydning for å vurdere skader og ulemper i anleggsfasen. Departementet konstaterer for øvrig at Statnett mener det er uaktuelt med ytterligere ekspropriasjonserstatning for anleggsperioden enn det som det er inngått avtale om. I hvilken grad, og eventuelt hvordan, distriktene berøres i anleggsperioden vil også avhenge av den endelige MTA-planen.

Det må også tas i betraktning at eventuelle skader og ulemper i driftsfasen kan fordele seg over flere år, slik at et rettskraftig skjønn kan være avholdt før alle skader og ulemper har manifestert seg. Denne saken skiller seg derfor vesentlig fra tilfellet som Husaas-utvalget omtaler.

Departementet vil videre bemerke at fastsettelsen av forskudd når skjønn ikke er avholdt, er basert på at partene skal forhandle om forskuddet. Ifølge Husaas-utvalget vil det være et vesentlig moment hva partene selv mener. Det legges heller ikke opp til at myndigheten som

skal fastsette forskuddet, skal iverksette for omfattende undersøkelser for å finne fram til et passende forskuddsbeløp. Husaas-utvalgets uttalelser om at administrasjonen bør skaffe seg kjennskap til hvilke omsetningsverdier som er naturlige på stedet, er etter departementets oppfatning også med sikte på tilfeller hvor eiendom skal avstås, og erstatningsfastsettelsen er rimelig oversiktlig.

I denne saken har reinbeitedistriktene heller ikke etter klar oppfordring, vært villige til å konkretisere grunnlaget for det fremsatte kravet. Som både reinbeitedistriktene og Statnett har pekt på, vil skjønnsretten gjennom umiddelbar bevisførsel ha et helt annet grunnlag for å fastsette erstatningen enn den som nå foreligger for departementet.

På denne bakgrunn mener departementet at de hensyn som begrunner bestemmelsen om forskudd i liten grad gjør seg gjeldende i dette tilfellet. Når det heller ikke er gjort noe forsøk på å begrunne det fremsatte kravet, finner ikke departementet at det er grunnlag for å danne seg en kvalifisert oppfatning om hva erstatningen kan tenkes å bli. Det er da ikke mulig å fastsette forskudd.

Konklusjon

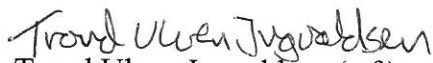
Med hjemmel i oreigningslova § 25 samtykker Olje- og energidepartementet i at Statnett SF kan tiltre nødvendig grunn og rettigheter for bygging av ny 420 kV kraftledning Balsfjord - Skaidi før det foreligger rettskraftig skjønn, slik det følger av departementets klagevedtak av 20. april 2015 og av NVEs vedtak av 30. juni 2015.

Det er ikke grunnlag for å fastsette forskudd.

Statnett må snarest informere de aktuelle grunn- og rettighetshavere om at det er gitt samtykke til forhåndstiltredelse.

Departementets vedtak om samtykke til forhåndstiltredelse kan ikke påklages, jf. forvaltningslovforskriften § 22 bokstav b.

Med hilsen

Trond Ulven Ingvaldsen (e.f.)
avdelingsdirektør

Carl Fredrik Ekeberg
rådgiver

Kopi til:

Norges vassdrags- og energidirektorat

Advokat Gunnar Nerdrum Aagaard

Advokat Trond P. Biti

Advokat Geir Haugen

Advokat John Jonassen

Advokat Kristoffer Dons Brøndbo

Advokat Thomas Hjermann

Advokat Søren Lous

Finnmarkseiendommen v/adv. Håvard Aagesen

Statskog SF v/adv. Frode Finstad